

גיליון מס' 7

ברכות מ"ד-נ'

כ"א – כ"ז שבט, שבוע פרשת משפטים, תש"פ

ברכה וזימון לאחר אכילת מאכל אסור (ברכות פה ע"א, מז ע"א)

אדם שאכל פת שנאפתה ממאכל אסור, אינו מצטרף לזימון. ראשונים חלקו בשאלה האם זהו דין מיוחד בנוגע לזימון אבל עליו לברך ברכה ראשונה ואחרונה, או שכך גם בנוגע לברכה ראשונה ואחרונה, ואסור לברך על מאכל אסור. הרמב"ם, הראב"ד והרא"ש שהסכים עם הראב"ד, חלקו בענין ברכה ראשונה ואחרונה. נדון בשאלה מה עמדת רש"י ותוספות בנוגע לענין זה. במהלך הדברים נבחין בין ברכות הנהנין על מאכל אסור לבין ברכת המצוות על חפץ מצווה אסור.

זימון לאחר אכילת מאכל אסור

ברכות מה ע"א

שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן – אכל דמאי, ומעשר ראשון שנטלה תרומתו, מעשר שני והקדש שנפדו,

והשמש שאכל כזית, והכותי – מזמנין עליו.

אכל טבל, ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שלא נפדו, והשמש שאכל פחות מכזית, והנכרי – אין מזמנין עליו.

רש"י

והשמש – ששמשם בסעודה ואכל עמהם כזית כדי להצטרף עמהם לזמון. ובכל הני אצטריך לאשמעינן אף על גב דדמו לאיסור – אין כאן ברכה בעבירה, כדמפרש ואזיל בגמרא.

על ההיתר לצרף לזימון מי שאכל פת מדמאי, שאלה הגמרא שאלה. מהשאלה ומהסבר רש"י לשאלה נוכל ללמוד מדוע אין לצרף לזימון מי שאכל מאכל שאסור לאכלו. גם תוספות על המשנה עסק בזה.

ברכות מז ע"א

אכל דמאי וכו'. הא לא חזי ליה? כיון דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזי ליה. דתנן "מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי" (דמאי ג, א).

רש"י

הא לא חזי ליה – והויא לה ברכת זמון הבאה בעבירה, וכתוב "בוצע ברך נאץ ה'" (תהילים י, ג), ואמר מר (בבבא קמא צ"ד א) הרי שגזל סאה של חטים וטחנה ואפאה וברך עליה – אין זה מברך, אלא מנאץ.

ברכות מה ע"א תוספות ד"ה אכל

אכל טבל אין מזמנין עליו - תימה דאמר בערכין (דף ד.) הכל מצטרפין לזמון כהנים לויים וישראלים, ופריך פשיטא? ומשני לא צריכא אף על גב דכהן אוכל תרומה וישראל חולין. אלמא אף על גב דתרומה אסורה לישראל, אחרי שהכהן יכול לצרף עם ישראל לאכול בחולין מצטרפין לזמון. והכא נמי, נהי דחד מנייהו אכל טבל דאין ראוי לאחרים, אמאי אינן מזמנין? ויש לומר דאכילת טבל לאו שמה אכילה דלא חזיא אף לכהן, אבל תרומה לכל הפחות ראויה לכהן האוכלה. והוא הדין אם אכלו שלשתן טבל דאין חייבים לזמן, כדאמרינן (בב"ק פ"ט ד' צ"ד) הרי שגזל סאה חטין וטחנה ואפאה ואכלה ומברך עליהן, אינו מברך אלא מנאץ. [המהרש"ל כתב שיש למחוק מהמילים "והוא הדין" עד המילים "אלא מנאץ", אך המהרש"א כתב שאין סיבה למחוק].

- לפי רש"י, ולפי תוס' מה הסיבה שאין לצרף לזמון מי שאכל מאכל אסור?
- "רש"י: "ברכת זימון הבאה בעבירה". דבריו מזכירים את המושג: "מצווה הבאה בעבירה". אחרונים דנו מה הבעיה במצווה הבאה בעבירה - היא איננה נחשבת למצווה כלל, או שהיא נחשבת מצווה אך היא אינה לרצון (מנחת חינוך מצווה שכה, י; שערי יושר ג, יט).
- מה תהיה עמדת רש"י ותוס' בענין זה בנוגע לצירוף לזימון מי שאכל מאכל אסור? בסו דברך.

ברכה ראשונה ואחרונה על מאכל אסור

הרמב"ם למד מסוגייתנו שאין לברך ברכה ראשונה ואחרונה על מאכל אסור, והראב"ד טען שיש לברך על אכילת מאכל אסור, אך אין לזמן. הרא"ש הסכים עם הראב"ד ואף מצא סיוע ממקור נוסף.

רמב"ם הלכות ברכות פרק א הלכה יט

כל האוכל דבר האסור, בין בזדון בין בשגגה, אינו מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף. כיצד? הרי שאכל טבל של דבריהם, או שאכל מעשר ראשון שלא נטלו תרומותיו, או מעשר שני והקדש שלא נפדו כהלכתן, אינו מברך. ואין צריך לומר אם אכל נבלות וטרפות או שתה יין נסך וכיוצא בו.

ראב"ד שם

אמר אברהם: טעה בזה טעות גדולה. שלא אמרו שאין מברכין, אלא שאין מזמנין עליהם, לומר שאין להם חשיבות קביעות הואיל ואוכלין דבר האסור והוא כעין אכילת פירות שאין להם קבע לזימון. אבל ברכה תחלה וסוף למה לא יברכו, הואיל ונהנו.

רא"ש ברכות ז, ב

אכל טבל - כתב רבינו משה ז"ל שאינו מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף. והראב"ד ז"ל השיג עליו וז"ל "טעה בזה טעות גדול, שלא אמרו אין מברכין אלא שאין מזמנים עליהם, לומר שאין להן קביעות לזימון הואיל ואוכלים דבר איסור והוא כעין אכילת פירות שאין להן קביעות לזימון אבל ברכה תחלה וסוף למה לא יברכו הואיל ונהנה". ונראה לי כדבריו. וכן מוכח מהא דאמרי' בפ"ק דסנהדרין (דף ו ב) ובפ' הגוזל קמא (בבא קמא צד א) "הרי שגזל סאה חטים מחבירו טחנה אפאה והפריש ממנה חלה אין זה מברך אלא מנאץ". משמע שחייב לברך, אלא שברכתו היא ניאוף.

לעילוי נשמת מואיז מיט) הסבר את שיטת הרמב"ם וכן את שיטת הראב"ד והרא"ש על בסיס הגמרא: "הרי שגזל

סאה...".

- רש"י ותוספות נימקו מדוע אין לזמן לאחר אכילת מאכל אסור. מה יסברו רש"י ותוספות בנוגע לשאלה האם יש לברך או אין לברך ברכה ראשונה ואחרונה על מאכל אסור? בסו תשובתך.

הכסף משנה הביא את דברי הרא"ש וכתב:

כסף משנה הלכות ברכות א, יט

ואיני יודע למה דחה [הרא"ש] דברי רבינו בכך. דהא תניא בפרק קמא דחלה ירושלמי [הלכה ה]: תני. מצה גזולה אסור לברך עליה. אמר ר' הושעיא על שם "ובוצע ברך ניאץ ה' " (תהילים י, ג). אמר ר' יונה: הדא דתימא בתחילה, אבל בסוף לא דמים הוא חייב לז' רבי יונה אמר: אין עבירה מצוה. רבי יוסי אמר: אין מצוה עבירה. אמר ר' הילא: "אלה המצוות" (ויקרא כז, לד) אם עשיתן כמצותן הן מצוות, ואם לאו אינן מצוות.

...וההיא ד"גזל סאה חטיט" נמי כדברי רבינו דייקא לפום נסחאי דידן שכתוב בהן "כיצד מברך? אין זה מברך אלא מנאץ", דמשמע דמתמה כיצד אפשר שיברך והלא אם היה מברך אינו אלא מנאץ הילכך לא יברך. וגם לפי נוסחת הרא"ש י"ל דהכי קאמר אם בא לברך אין זה מברך אלא מנאץ הילכך לא יברך.

ועוד דבהדיא תניא בתוספתא דמסכת דמאי (ב, כד): "לא יושיט ישראל אבר מן החי לבני נח ולא כוס יין לנזיר שאין מאכילין לאדם דבר שהוא אסור לו ועל כולן אין מברכין עליהן ואין מזמנין עליהן ואין עונין אחריהן אמן".

...ומעתה מתניתין דתנן בפ' שלשה שאכלו "אכל טבל ומעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו אין מזמנין עליהן" לאו דוקא זימון. דהוא הדין אין מברכין עליהן, אלא אידי דתנא רישא "אכל דמאי ומעשר ראשון שנטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו מזמנין עליהם" דאשמועינן דלא מיבעיא דמברכין עליהן אלא מזמנין נמי, תנא נמי סיפא אין מזמנין, אבל הוא הדין דאין מברכין עליהן.

- הסבר את ההוכחה של הכסף משנה מהירושלמי העוסק בברכת המצוות על מצה גזולה, ומה תהיה תשובתו של הראב"ד.
- "אין זה מברך אלא מנאץ" - תיאור מצב או הוראה הלכתית. הסבר את דברי הרמב"ם למשפט זה, ואת הסבריהם של הראב"ד והרא"ש למשפט זה.
- מה יהיה הסברו של הראב"ד לתוספתא בדמאי.

הפני יהושע והראש יוסף דנו בשאלה האם רש"י סבר לענין ברכה כרמב"ם או כראב"ד, ואת ההבחנה בין ברכה לבין זימון.

פני יהושע ברכות מז ע"א

פיסקא אכל דמאי הא לא חזי ליה. ופירש רש"י "ואם כן הוי ברכת זימון הבאה בעבירה וכתוב ובוצע ברך וכו' " עכ"ל. ולפי"ז נראה לכאורה דלאו לענין זמון לחוד קשיא ליה, אלא מעיקר ברכה נמי קשיא ליה דאין לברך בדבר הבא בעבירה. וזה כשיטת הרמב"ם ז"ל [פ"א מהלכות ברכות הלכה י"ט] שהביא הרא"ש [סימן ב'] והרשב"א ז"ל בשמעתין שאין לברך כלל אפילו על איסור דרבנן, ודלא כהראב"ד שהשיג על הרמב"ם בזה וע"ש.

אלא דקשיא לי בגווה, אם כן מאי משני "כיון דאי בעי מפקיר נכסי והוה עני וחזי ליה", ומאי דאי בעי שייך הכא, כיון דסוף סוף לא הפקיר נכסיו ולא חזי ליה ואוכלן באיסור דמאי, אם כן אכתי הוה ליה ברכה הבאה בעבירה ובוצע ברך קרינן ביה?

ובשלמא לשיטת הראב"ד וסייעתו דמפרשי דהא דמקשה והא לא חזי ליה לענין זימון לחוד קשיא ליה דלא שייך צירוף זימון בכי האי גוונא אם כן משני שפיר דשייך ביה קצת צירוף כיון דאי בעו כולהו בני חבורה מפקרי נכסיהו וחזיא להו, משא"כ לשיטת הרמב"ם וסייעתו קשיא, ויש ליישב בדוחק.

אלא דבאמת לענ"ד אין הכרח לומר דרש"י סובר כהרמב"ם. דאדרבה מדכתב "הוה ליה ברכת זימון הבאה בעבירה" משמע דבעיקר ברכה לא קשיא ליה, והיינו כשיטת הראב"ד דמדאמרינן בחלה אין זה מברך אלא מנאץ, משמע דמברך כיון שנהנה אלא שזה מנאץ, ואפ"ה מקשה שפיר לענין זימון דלא שייך זימון באכילה כי האי שהוא דבר איסור. ועדיין צ"ע.

הרב יוסף תאומים, ראש יוסף ברכות מז ע"א [בעל הפרי מגדים על השו"ע]

דמאי כו' מפקיר נכסי' כו'. להרמב"ם ז"ל הטעם מצוה בעבירה, וכן פירש"י כאן ובמשנה. י"ל דהואיל דיש צד היתר תו לא קרינן ביה מצווה הבאה בעבירה. אבל לאינך דזימון לא, דלא הוה קביעות כיון שאוכל באיסור, אם כן מה מהני דאי בעי מפקיר סוף סוף אוכל באיסור ולא הוה קביעות. ואי אכלו דבר איסור במקום סכנה כתבתי במשנה דמברך ברכת המזון ואפילו הכי אין מזמנין עליו דלא הוה קביעות.

- הסבר מדוע בתחילה סבר הפני יהושע שרש"י סובר כרמב"ם, ומדוע חזר בו והציע אפשרות שרש"י סובר כמו הראב"ד?
- "ויש ליישב בדוחק". השב תשובה לשאלתו של הפני יהושע.
- "אדרבה מדכתב 'הוה ליה ברכת זימון הבאה בעבירה' משמע דבעיקר ברכה לא קשיא ליה". השב לטענה זו של הפני יהושע, ולהבחנה שכתב בין זימון לבין ברכה.
- הסבר את ההבחנה בין זימון לברכה על מאכל איסור ע"פ הראש יוסף.

הרב איסור זלמן מלצר, הסביר את מחלוקת הרמב"ם והראב"ד בנוגע לברכה על מאכל - ברכת הנהנין, לעומת ברכה - ברכת המצוות, על דבר איסור.

הרב איסר זלמן מלצר, אבן האזל הלכות ברכות פרק א הלכה יט

והנראה לומר בשיטת הראב"ד דסבירא ליה דלא שייך "בוצע ברך ניאץ ד" " אלא בברכת המצוות ולא בברכת הנהנין והוא משום דכשעושה ברכה על שנתן לנו מצוה זו וצונו לעשותה ואופן קיום המצוה הוא ע"י עבירה אף שהמצוה תתקיים ולא תתבטל ע"י העבירה, אבל היות שאין מקיימה אלא בעשיית איסור הוי בזה מנאץ ד' דיוצא כאילו חס ושלוס צוה אותנו יתברך שמו לעשות את המצוה גם ע"י עבירה ולכן אסור לו לברך וכגון בההיא דגזל סאה חיטין דמקרי בוצע ברך לענין ברכת הפרשת חלה. ...מה שאין כן כשמברך ברכת הנהנין לא הוי בזה מנאץ ד' כלל דאף דעושה איסור באכילתו אין זה שייך לברכתו שהיא ברכה סתמית על הנאתו והוא בכל אופן נהנה ואין מוזכר בהברכה שאכילה זו מצוה הוא ואין כאן ניאוך ד'. וזהו שכתב הראב"ד "אבל ברכה תחלה וסוף למה לא יברכו הואיל ונהנו".

...ונראה דכן היא גם שיטת הרמב"ם ומה דפסק דאינו מברך לא בתחלה ולא בסוף אין הטעם כלל משום בוצע ברך ניאץ ד' דזה לא שייך בשוגג דאין שם ניאוך ועוד דלא הוי ניאוך אלא בברכת המצות אבל לא בברכת הנהנין דאיירי בהו רבינו וגם אי משום מנאץ הוה צריך עכ"פ לברך בסוף דאז כבר לא שייך ניאוך וכדהוכחנו כל זה מהירושלמי.

...ולכן נראה לי לבאר דהא דפוסר הרמב"ם אוכל מאכל איסור מברכה, הוא משום דהוי אוכל דאינו ראוי לאכילה. דסבירא ליה דדין ברכה לא נאמרה אלא כשאוכל מאכל המותר לאכול שניתן לנו לאכילה, אבל זה שאינו ראוי לאכול אין בו דין ברכה כלל, דזה לא ניתן לנו לאכול והוי אינו חזי לאכילה, וכדמבואר בקרא "וברכת על הארץ הטובה אשר נתן לך", ודבר איסור לא נתנו ד' לאכול ואין בו דין ברכה. ולפי זה מובן שפיר שיטת הרמב"ם דגם שוגג פטור מלברך או אפילו אנוס באכילה, כיון דאין הפטור ברכה מפני האיסור שעשה באכילה זו, אלא משום דאין בדבר זה שאכל חיובי ברכה כלל ואינו בכלל אוכלין כיון דלא ניתנו לאכילה. ואם כן אין נפקא מינה בזה בין שוגג למזיד ואפילו אנוס פטור מלברך. וכן גם דבר שיש עליו איסור דרבנן, מיקרי אינו ראוי לאכילה ופטור מברכה וכמו טבל בעציץ שאינו נקוב, שהזכיר הרמב"ם דפטור מברכה משום דאין בזה חילוק בין איסור דאורייתא לדרבנן. אבל דמאי כיון דאיכא הואיל ומפקיר נכסיה וחזי ליה כבר נקרא הדבר בעצמותו ראוי לאכילה ולכן יש חיוב ברכה על מאכל דמאי, ולא איכפת לן השתא כלל מה דלא הפקיר ועשה איסור באכילתו דהא אנן לא מטעם איסור שעבד פטרינן ליה מלברך, אלא משום דאין בהדבר הנאכל דין ברכה אחרי דאינו ראוי, מה שאין כן דמאי דכן ראוי, מקרי מטעם סברא הנ"ל.

- ע"פ הראב"ד, הסבר את ההבחנה בין לברך ברכת הנהנין על מאכל אסור, לבין לברך ברכת המצוות על דבר אסור.
- ע"פ הרמב"ם מדוע אין לברך ברכת הנהנין על מאכל אסור, אך יש לברך על מאכל דמאי.

הלכה למעשה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קצו, א-ב

א. אכל דבר איסור, אף על פי שאינו אסור אלא מדרבנן, אין מזמנין עליו ואין מברכין עליו לא בתחלה ולא בסוף.

ב. אם אכל דבר איסור במקום סכנה, מברכים עליו.

הרב יצחק יוסף, ילקוט יוסף, מי שאכל איסור אם מצטרף לזימון, סימן קצו, א-

ג; סימן רד, יג

א. אכל דבר איסור, אף על פי שאינו אסור אלא מדרבנן, אין מזמנין עליו, ואין מברכין עליו לא בתחלה ולא בסוף.

ב. חולה שאוכל דבר איסור בהוראת רופא, יש ליזהר לכתחלה שלא יאכל עם עוד שנים אחרים, כדי שלא יתחייבו בזימון. ואם אכל אצל אחרים, אין לזמן עליו, וגם אינו מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף, דספק ברכות להקל.

ג. מי שאכל פת שנילושה בחלב או בשומן, [שאסור מדרבנן שמא יבא לאכלו עם בשר או עם חלב, וכשלא אפה את הפת בצורה מיוחדת], יש אומרים שאין לו לברך ברכת המזון, ואין לצרפו לזימון, כדין מי שאכל דבר איסור. כיון שקנסוהו חכמים מלאכול פת זו.

יג. חולה שיש בו סכנה שהרופאים קבעו שעליו לאכול מאכל איסור מחשש פיקוח נפש, אף-על-פי שמרן השולחן ערוך כתב שיברך על זה, מכל מקום שב ואל תעשה עדיף, ולא יברך, דספק ברכות להקל. אולם אם האוכל כשר, ורק השעה גורמת שאסור לו לאכול, כגון חולה ביום הכפורים, וכדומה, חייב לברך תחלה וסוף.

הרב אליעזר מלמד, פניני הלכה, הלכות ברכות פרק יב, י

אין מברכים על אכילת מאכל שאסור לאוכלו, לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה. שהיאך יודה לה' על הנאה שבאה לידו באיסור. ואם יברך, לא יהיה בברכתו שבח אלא ניאוץ ופגיעה בכבוד שמיים. ואין הפרש בין אם המאכל אסור מהתורה, כגון בשר שלא נשחט כהלכה, או אסור מדברי חכמים, כגון פירות שלא הופרשו מהם תרומות ומעשרות בזמן שרוב ישראל בחוץ לארץ, בכל אופן אין מברכים עליהם.

וכן הגונב מאכל, בנוסף לכך שעליו להשיב את הגניבה, אסור לו לברך עליו, ואם יברך אין זו ברכה אלא ניאוץ, שנאמר (תהלים י, ג): "וּבְצַע בְּרַךְ נֶאֱמָר ה'" (עפ"י סנהדרין ו, ב).

מי שנמצא בסכנה וכדי להציל את עצמו הוא צריך לאכול מאכלים אסורים, כנבלות וטרפות, עליו לברך עליהם. ואע"פ שהיה מעדיף שלא להצטרך כלל לאוכלם, כיוון שבפועל הוא אוכלם בהיתר, שפיקוח נפש דוחה את כל המצוות, עליו לברך על הנאתו. אמנם אם הוא סולד מהמאכל האסור, כגון שהוא נאלץ לאכול חזיר וחש מזה גועל, לא יברך, שכן בפועל הוא לא נהנה.

אמונה

ר' אהרן ב"ר יעקב הכהן מנרבונה, ספר כלבו סימן כה

וענין הזימון הוא ריבוי שבח וגדולה אל השם יתברך שמזמנין ומתריין זה את זה, ומתועדין יחד להודות לו ולשבחו על שפע טובתו כדכתיב "ונרוממה שמו יחדו" (תהילים לד, ד)

הראי"ה קוק, עין איה - ברכות ז, א

"שלשה שאכלו כאחד חייבין לזמן". כאשר מצד ההנאה החומרית של האכילה, שרוב המון בני אדם נמשכים אליה, היה ראוי למעט הריעות והקיבוץ בסעודה, כדעת הפילוסופים שחשבו האכילה לגנות. אמנם בהסתכלות תכלית המעולה שבאה מכל שימוש חושי כשיישר האדם בו את דרכו, לא די שלא יהיה לבוז, כי אם גם ראוי לכבוד ומעלה.

על כן שלשה שאכלו כאחד שכבר יש בזה קיבוץ והקהלה, ראוי לבאר תכנית יסוד הקיבוץ האנושי, שעל ידי הקיבוץ יהיו המדות מיושרות ביושר אמיתי, ותתרחב הדרישה בדרכי ד' כשילמד כל אחד מחבירו דרכי היושר והצדק, ועל ידי זה יתגדל שם ד' ית' בעולם. כי בהיות השכל מתגבר וההנאות הרוחניות מתעלות, אז ברבות הקיבוץ יגדל האושר מצד עצמו, כי כל אחד יביא פריו להשגת השלימות וצדדי ההשקפות האמתיות וההדרכות הישרות, המרובות מאד לפרטיהם. אבל בשים האדם לבבו רק אל ההנאה הגשמית, הלא כל אחד בהיותו נוטל חלק המזון מונע הוא מזולתו כפי הדמיון, ואין הקיבוץ ראוי כי אם במקרה מה שיעזור אחד לחבירו להשגת משאליו, אבל כשישיגם זולתו תתבטל האהבה וחבת הריעות. אבל כשיתיסד יסוד השכלי של דעת אלהים בארץ אז יטו הלבבות לאהבה את כל מעשה ד' באהבת השם יתברך אהבה של אמת וצדק, ואז ימצא חק הריעות מקומו הנכון.

על כן לבסס את רעות הבאה על ידי השאיפות הגשמיות באופנם הטוב הקיים והרצוי, יש הכרח ויחש מחוייב לרומם הרעיון, בהבנת תכלית היותר עליונה של יסוד המדיניות והקיבוץ האנושי, שניכר בולט במילואו בהודות לד' על חסדו, ויצא בפועל פרטי על ידי שלשה שאכלו כאחד שחייבים לזמן.

הרב יוסף סולוביצ'יק, רשימות שיעורים - ברכות מב ע"א [שיעורים לזכר אבא

מארי ז"ל, חלק ב, עמ' צז-קו]

"שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן", ופירש רש"י (שם) "להזדמן יחד לצירוף ברכה בלשון רבים כגון נברך". ויש לדקדק בלשונו שכתב שדין זימון הוא להזדמן יחד לצירוף ברכה בלשון רבים, דלכאורה הוה ליה למימר שדין זימון הוא שאחד מזמין את חבירו לברך. ונראה לבאר שיש ב' דינים וקיומים בזימון: א) דין ברכת הזימון שמזמין את חבירו לברך, וכדמבואר בגמ' (ברכות מו ע"א) "עד היכן ברכת הזימון? ר' נחמן אמר: עד נברך ר' ששת אמר עד הזן", וזוהי כוונת רש"י שכתב "כגון נברך". ב) חלות דין ברכת המזון בזימון, דהיינו שאחד מברך עבור כל החבורה וחל חלות שם בפני עצמה דברכת המזון בזימון.

וכן יש להוכיח מדברי הרמב"ם (פ"ה מהל' ברכות ה"ב): "שלשה שאכלו פת כאחד חייבין לברך ברכת הזימון קודם ברכת המזון, ואי זו היא ברכת הזימון? אם היו האוכלים משלשה ועד עשרה, מברך האחד מהן ואומר 'נברך שאכלנו משלו' והכל עונים 'ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו'".

ומבואר דבג' שאכלו ביחד חל חלות דין ברכת הזימון דהיינו שאחד יזמין את שאר בני החבורה לברך והן עונים ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו. ועיין שם ברמב"ם (הל' ג') "ואחר כך מתחיל ואומר וכו' הזן עד שגומר ארבע ברכות והן עונים אמן אחר כל ברכה וברכה". ונראה שבהלכה זו מבאר הרמב"ם חלות דין ברכת המזון בזימון, דהיינו שאחד מברך לכולם והשאר ישמעו ויענו אמן, וחל קיום ברכת המזון לכל החבורה ביחד, ודומה לחלות קיום תפלת הציבור שבחזרת הש"ץ דהויא חלות קיום תפלה של כל הציבור ביחד ואין הש"ץ מוציא את הרבים מדין שומע כעונה. והוא הדין ברכת המזון בזימון דהוי קיום ברכת המזון של כל החבורה.

...ולפי זה י"ל דזהו כוונת רש"י (מה ע"א ד"ה שלשה) שכתב "להזדמן יחד לצרוף ברכה בלשון רבים", רצה לומר דבנוסף לדין ברכת זימון שמזמנים לברך, חל חלות קיום ברכת המזון בזימון, המהווה חלות קיום ברכה של כל החבורה ביחד.